

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ELEKTRON HUKUMAT JORIY ETISHDA JANUBIY KOREYA TAJRIBASI

Elov Farrux Akmalovich

*Buxoro viloyati, G'ijduvon
tumani 1-son Politeknikum.*

Ingliz tili fani o'qituvchisi

elovfarrukh86@gmail.com

+998919751049

Anotatsiya

Elektron hukumat davlat boshqaruvini raqamlashtirish, shaffoflikni oshirish va fuqarolarga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasida elektron hukumat tizimini joriy etish jarayonini va unda Janubiy Koreya tajribasidan foydalanish imkoniyatlarini tahlil qiladi. Janubiy Koreya elektron hukumatni rivojlantirishda dunyoda yetakchi davlat sifatida tan olingan bo'lib, uning tajribasi O'zbekiston uchun foydali model sifatida xizmat qilishi mumkin. Maqola Janubiy Koreyaning elektron hukumat tizimining rivojlanish bosqichlari, asosiy yutuqlari, O'zbekistondagi joriy holat va ikki mamlakat tajribasini taqqoslashni o'z ichiga oladi. Shuningdek, O'zbekiston sharoitida Janubiy Koreya tajribasini qo'llashda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan cheklovlar va takliflar muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: elektron hukumat, Janubiy Koreya, O'zbekiston, raqamlashtirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, davlat xizmatlari, shaffoflik, G2C, G2B, G2G.

Kirish

Elektron hukumat (e-hukumat) davlat boshqaruvida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanish orqali davlat xizmatlarini fuqarolar, biznes va davlat idoralari o'rtasida samarali tashkil etishni ta'minlaydi. Bu tizim davlat faoliyatida shaffoflikni oshirish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Janubiy Koreya elektron hukumatni rivojlantirish bo'yicha dunyoda yetakchi hisoblanadi va Birlashgan Millatlar Tashkilotining (BMT) Elektron hukumat rivojlanish indeksi (EGDI) reytingida doimiy ravishda yuqori o'rinlarni egallaydi. O'zbekiston Respublikasi ham "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida elektron hukumat tizimini rivojlantirishga katta e'tibor qaratmoqda. Ushbu maqola Janubiy Koreyaning elektron hukumat tajribasini O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlarini tahlil qilishga bag'ishlanadi.

Janubiy Koreyada elektron hukumatning rivojlanishi

Janubiy Koreya elektron hukumatni rivojlantirishda ulkan muvaffaqiyatga erishgan davlat sifatida tanilgan. BMTning EGDİ reytingida u birinchi o‘rinni egallaydi, bu esa uning tajribasini o‘rganishni dolzarb qiladi. Janubiy Koreyada elektron hukumat tizimi 1987-yilda boshlangan bo‘lib, 2001-yilda yuridik kuchga ega bo‘lgan tashabbus orqali rasmiy ravishda rivojlantirila boshlandi. Tizim uch bosqichda amalga oshirildi:

1. **Birinchi bosqich (2001-2003):** Bu davrda asosiy e‘tibor infratuzilma barpo etishga qaratildi. Hukumat organlari Internet orqali G2C (davlatdan-fuqaroga), G2B (davlatdan-biznesga) va G2G (davlatdan-davlatga) sxemalari bo‘yicha aloqa qila boshladi. Ushbu bosqich uchun 225 million AQSH dollari sarflandi, natijada raqamli imkoniyatlar indeksi bo‘yicha Koreya jahonda 4-o‘ringa ko‘tarildi.
2. **Ikkinchi bosqich (2003-2008):** Elektron hujjat aylanishi va raqamli imzo kabi texnologiyalar keng joriy etildi. Bu davrda davlat xizmatlari onlayn portallar orqali fuqarolarga yetkazildi, masalan, soliq to‘lovlari, hujjat topshirish va ma‘lumot olish jarayonlari avtomatlashtirildi. Natijada, aholining deyarli barcha operatsiyalari uylarini tark etmasdan amalga oshirilishi mumkin bo‘ldi.
3. **Uchinchi bosqich (2008-dan hozirgacha):** Tizimlar integratsiyasi va xizmatlarning kompleksligiga e‘tibor qaratildi. Bu bosqichda davlat xizmatlari yagona platformada birlashtirildi, bu esa fuqarolar va biznes uchun qulaylikni oshirdi. Janubiy Koreya boshqa davlatlarga, jumladan, Ekvador, Indoneziya va Bangladesha elektron hukumat texnologiyalarini eksport qila boshladi. Har yili 10 milliard dollardan ortiq mablag‘ tejalishi bu tizimning iqtisodiy samaradorligini ko‘rsatadi.

Janubiy Koreyaning muvaffaqiyatining asosiy omillari quyidagilardan iborat:

- **Yuqori darajadagi raqamli infratuzilma:** Mamlakatda Internet qamrovi 2001-yilda 60% bo‘lgan va hozir 95% dan oshadi. O‘rtacha Internet tezligi bo‘yicha Koreya dunyoda yetakchi hisoblanadi.
- **Davlat siyosati va moliyalashtirish:** Hukumat AKT sohasiga katta sarmoya kiritdi, bu esa infratuzilma va kadrlar tayyorlashni rivojlantirdi.
- **Fuqarolar ishtiroki:** Fuqarolar onlayn xizmatlardan foydalanishga rag‘batlantirildi, bu esa raqamli savodxonlikni oshirdi.
- **Shaffoflik va ochiqlik:** Elektron hujjat aylanishi korrupsiyani kamaytirishga yordam berdi.

O‘zbekistonda elektron hukumatning joriy holati
O‘zbekiston Respublikasida elektron hukumat tizimi 2013-yildan boshlab joriy etila boshlandi. Prezidentning 2013-yil 27-iyundagi PQ-1989-son qarori bilan “Elektron hukumat tizimini rivojlantirish bo‘yicha kompleks dastur” qabul qilindi. Bu dastur 22 ta loyiha va 6 ta tadbirni o‘z ichiga oladi.

Asosiy yutuqlar:

- **Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali (my.gov.uz):** 2013-yil 1-iyuldan ishga tushirilgan ushbu portal orqali hozirda 300 dan ortiq davlat xizmati onlayn taqdim etiladi. 700 mingdan ortiq murojaat ko‘rib chiqildi.
- **Raqamli O‘zbekiston – 2030 strategiyasi:** 2020-yilda qabul qilingan ushbu strategiya hududlarda raqamli transformatsiyani baholash va rivojlantirishga qaratilgan.
- **BMT EGDI reytingidagi yutuqlar:** 2024-yilda O‘zbekiston 63-o‘rinni egalladi, bu 2019-yildagi 87-o‘ringa nisbatan sezilarli yaxshilanishdir.
- **Infratuzilma rivojlanishi:** Internet qamrovi 35% atrofida bo‘lsa-da, Toshkent shahrida sezilarli o‘shish kuzatilmoqda.

Biroq, O‘zbekistonda bir qator cheklovlar mavjud:

- Internet qamrovining pastligi, ayniqsa, hududlarda.
- Raqamli savodxonlik darajasining yetarli emasligi.
- Yuqori malakali kadrlar yetishmasligi.
- Moliyaviy resurslarning cheklanganligi.

Janubiy Koreya tajribasini O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari

Janubiy Koreya tajribasi O‘zbekiston uchun bir qator foydali saboqlarni taqdim etadi:

1. **Raqamli infratuzilma rivojlantirish:** Janubiy Koreya keng polosali Internet tarmoqlarini jadal rivojlantirdi. O‘zbekiston “Raqamli O‘zbekiston – 2030” doirasida hududlarda Internet qamrovini oshirishga e‘tibor qaratishi kerak. Masalan, Wi-Fi nuqtalari va mobil aloqa tarmoqlarini kengaytirish orqali qamrov 60-70% ga yetkazilishi mumkin.
2. **Kadrlar tayyorlash:** Janubiy Koreyada har yili 5 ming muhandis yetishtiriladi, bu esa AKT sohasida kadrlar yetishmasligi muammosini hal qiladi. O‘zbekistonda “Bir million dasturchi” dasturi kengaytirilib, IT-o‘quv markazlari soni ko‘paytirilishi lozim.
3. **Elektron hujjat aylanishi:** Janubiy Koreyada 100% elektron hujjat aylanishi joriy etilgan, bu korrupsiyani kamaytirishga yordam berdi. O‘zbekiston my.gov.uz portalini yanada takomillashtirib, elektron raqamli imzoni kengroq qo‘llashi mumkin.
4. **Fuqarolar ishtiroki:** Koreyada fuqarolar onlayn xizmatlardan foydalanishga rag‘batlantirilgan. O‘zbekistonda aholining raqamli savodxonligini oshirish uchun ommaviy axborot kampaniyalari va o‘quv dasturlari zarur.
5. **Integratsiya va shaffoflik:** Janubiy Koreyada davlat xizmatlari yagona platformada birlashtirilgan. O‘zbekiston G2C, G2B va G2G xizmatlarini yagona tizimga integratsiya qilish orqali samaradorlikni oshirishi mumkin.

Cheklovlar

va

takliflar

Janubiy Koreya tajribasini O‘zbekistonda qo‘llashda quyidagi cheklovlar mavjud:

- **Infratuzilma farqlari:** Janubiy Koreyada 2001-yilda Internet qamrovi 60% bo'lgan, O'zbekistonda esa hozirda 35% atrofida. Bu farqni kamaytirish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligi (PPP) modelidan foydalanish tavsiya etiladi.
- **Moliyaviy resurslar:** Koreyada elektron hukumat uchun katta mablag' sarflangan (birinchi bosqichda 225 million dollar). O'zbekiston xalqaro moliya institutlari, masalan, Koreya Eksim banki bilan hamkorlikni kengaytirishi mumkin.
- **Kadrlar masalasi:** O'zbekistonda yuqori malakali IT-mutaxassislar yetishmasligi muammo. Janubiy Koreya tajribasiga asoslanib, xalqaro ekspertlarni jalb qilish va mahalliy kadrlar tayyorlash dasturlari kengaytirilishi kerak.
- **Madaniy va ijtimoiy farqlar:** O'zbekiston aholisining raqamli xizmatlarga moslashuvi Koreyaga nisbatan sekinroq. Buni bartaraf etish uchun ommaviy axborot vositalarida targ'ibot ishlari olib borilishi lozim.

Xulosa

Janubiy Koreya elektron hukumatni rivojlantirishda dunyodagi eng muvaffaqiyatli modellardan birini yaratdi. Uning tajribasi O'zbekiston uchun raqamli infratuzilma, kadrlar tayyorlash, shaffoflik va fuqarolar ishtirokini oshirishda foydali saboqlar beradi. O'zbekiston "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida ushbu tajribadan foydalanib, Internet qamrovini kengaytirish, elektron xizmatlarni integratsiya qilish va aholining raqamli savodxonligini oshirish orqali elektron hukumat tizimini yanada rivojlantirishi mumkin. Shu bilan birga, moliyaviy, infratuzilmaviy va ijtimoiy cheklovlarni bartaraf etish uchun xalqaro hamkorlik va mahalliy resurslarni samarali boshqarish zarur. Janubiy Koreya bilan strategik hamkorlik, xususan, AKT va ta'lim sohasida, O'zbekistonning raqamli transformatsiya yo'lida muhim qadam bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. BMT (2024). United Nations E-Government Survey 2024. United Nations Department of Economic and Social Affairs.
2. Foziljonov, H. (2013). Janubiy Koreyada elektron hukumatning rivojlanishi hamda uning tajribasini O'zbekistonda qo'llash. Medium.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2013-yil 27-iyundagi PQ-1989-son qarori. O'zbekiston Respublikasida 2013-2020 yillarda Milliy axborot-kommunikatsiya tizimini rivojlantirish bo'yicha Kompleks dastur.
4. Khan Academy O'zbek Blog (2019). Ta'limni raqamlashtirish: Estoniya, Singapur va Janubiy Koreya tajribasi. Medium.
5. O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi (2022). O'zbekistonda elektron hukumatni joriy etish va rivojlantirish holati.

6. Yuz.uz (2021). Elektron hukumat tizimini rivojlantirish – korrupsiyaga qarshi kurashning muhim bo‘g‘ini.
7. Yuz.uz (2022). Oliy Majlis Senatining Koreya Respublikasi Milliy Assambleyasi bilan hamkorlik bo‘yicha komissiyasining birinchi majlisi.

